

Undersøgelse 2019:
Udvalgte pengeinstitutters kreditværdighedsvurdering

Indholdsfortegnelse

Undersøgelsen og dens konklusioner	3
Kreditaftaleloven	5
Praksis	5
Undersøgelsen	7
Hvordan vurderer institutterne kreditværdighed?	8
Oplysninger om løn, gæld og registrering i RKI	8
Rådighedsbeløb	9
Vurdering af rådighedsbeløbet	10
Forhåndsgodkendelse af forbrugere til lån	10
Konklusion	11
Opfølgning	12

Undersøgelsen og dens konklusioner

Finanstilsynet har undersøgt, hvordan udvalgte pengeinstitutter foretager kreditværdighedsvurdering af forbrugere ved forbrugslån. De pengeinstitutter, der indgik i undersøgelsen, er, bortset fra ét institut, specialiserede i at yde forbrugslån og har ikke nødvendigvis helkunde-forhold.

Forpligtelsen til at foretage en kreditværdighedsvurdering af en forbruger, før der indgås en kreditaftale, følger af § 7 c i kreditaftaleloven. Finanstilsynet har ikke tidligere undersøgt, om og hvordan pengeinstitutterne foretager kreditværdighedsvurdering af forbrugere.

Finanstilsynet bad seks pengeinstitutter¹ om at redegøre for, hvordan de foretager kreditværdighedsvurdering af forbrugere, og om de forhåndsgodkender lånetilbud til forbrugere. I det omfang det sidste er tilfældet, bad Finanstilsynet institutterne redegøre for, hvordan de foretager kreditværdighedsvurderingen af en forbruger ved forhåndsgodkendte lånetilbud.

Finanstilsynet bad desuden pengeinstitutterne om at sende tre repræsentative eksempler på kreditværdighedsvurdering foretaget i forbindelse med ansøgning om lån.

På den baggrund konkluderer Finanstilsynet, at der er stor forskel på pengeinstitutternes praksis i forhold til kreditværdighedsvurdering, dokumentation for oplysninger og forhåndsgodkendelse af forbrugere til lån.

Ved de fleste låneansøgninger indhenter pengeinstitutterne oplysninger om og dokumentation for forbrugerens indkomst og gæld via eSKAT, ligesom de undersøger, om forbrugeren er registreret i RKI. Et enkelt institut oplyser, at det i forbindelse med mindre genstandsbestemte lån ikke indhenter dokumentation for forbrugerens indkomst. Et andet institut indhenter ikke forbrugerens årsopgørelse, når det yder billån i en købsituation.

De undersøgte pengeinstitutter vurderer ikke altid forbrugerens rådighedsbeløb. To af institutterne indhenter eller beregner kun rådighedsbeløbet, når der er tale om lån af en vis størrelse, f.eks. over 75.000 kr. I de tilfælde, hvor institutterne vurderer rådighedsbeløbet, beder tre institutter forbrugerne oplyse dette. Tre andre beregner et rådighedsbeløb, dog overvejende på baggrund af estimerede, og ikke faktiske, udgifter.

I forhold til, om forbrugerens rådighedsbeløb er tilstrækkeligt til at kunne servicere lånet, oplyser to af de undersøgte pengeinstitutter, at de vurderer beløbet ud fra et minimumsrådighedsbeløb, som instituttet har fastsat. Det ene af institutterne har oplyst, hvilke beløb det kræver. Disse beløb må karakteriseres som lave. De øvrige fire institutter har ikke redegjort for, hvordan de vurderer, om forbrugerens rådighedsbeløb er tilstrækkeligt.

Et enkelt pengeinstitut oplyser, at det forhåndsgodkender udvalgte eksisterende kunder til lån. Institutet gør dog, i forbindelse med udsendelse af lånetilbuddet, kunden opmærksom på, at tilbuddet forudsætter, at kundens økonomi ikke har ændret sig væsentligt i forhold til det, kunden tidligere har oplyst.

¹ Bank Norwegian, Basisbank, Coop Bank, Ikano Bank, Lån & Spar Bank og Santander Consumer Bank.

Finanstilsynet vurderer, i lighed med Forbrugerombudsmanden, at pengeinstitutterne altid skal indhente fyldestgørende oplysninger og på baggrund af disse oplysninger foretage en vurdering af forbrugerens kreditværdighed. Oplysningerne kan efter instituttets skøn indhentes hos forbrugeren og ved søgning i relevante databaser, f.eks. hos kreditoplysningsbureauer.

Kravet om, at pengeinstituttet skal være i besiddelse af tilstrækkelige dokumenterede oplysninger, vil i hvert fald være opfyldt, hvis instituttet er i besiddelse af

- forbrugerens seneste lønseddel/meddelelse om offentlige udbetalinger eller evt. oplysninger herfra indhentet via eSKAT
- tilstrækkelig dokumentation for forbrugerens faste løbende udgifter
- forbrugerens seneste årsopgørelse, og
- kreditinformationer fra relevante debitorregistre.²

Ved vurderingen af forbrugerens kreditværdighed indgår også et passende rådighedsbeløb.

Såfremt der er tale om et variabelt forrentet lån, skal der i kreditværdighedsvurderingen indgå overvejelser om forbrugerens mulighed for at servicere lånet i tilfælde af en rentestigning.

Kendskabet til en kunde vil alt andet lige være større, hvis der er tale om et eksisterende helkunde-forhold. I sagens natur kan en kreditværdighedsvurdering dog ikke alene baseres på historiske oplysninger og adfærd, men må tillige inddrage fremtidige forhold.

Selvom det ikke fremgår udtrykkeligt af kreditaftalelovens § 7 c, at en kreditgiver ikke må indgå en kreditaftale, hvis kreditværdighedsvurderingen viser, at forbrugeren ikke vil være i stand til at tilbagebetale de forudsatte ydelser, vil det efter Finanstilsynets opfattelse være i strid med "god skik"-forpligtelsen til at drive virksomhed i overensstemmelse med redelig forretnings-skik og god praksis for virksomhedsområdet, der følger af § 43 i lov om finansiel virksomhed, at indgå låneaftaler i sådanne situationer.

For så vidt angår lån med ejendomsforbehold, er det Finanstilsynets opfattelse, at ejendomsforbehold primært finder anvendelse ved lån af en vis størrelse, f.eks. lån til køb af bil, båd eller campingvogn. Ved et ejendomsforbehold kan sælger tage den solgte vare tilbage, hvis køber ikke opfylder købsaftalen, ligesom køberen skal præstere en vis udbetaling. Hvis den tilbagetagne vare ikke dækker kreditgivers tilgodehavende, kan denne som udgangspunkt ikke gøre dette krav gældende mod forbrugeren. Da formålet med et ejendomsforbehold er at sikre kreditgivers interesser, er det Finanstilsynets vurdering, at et ejendomsforbehold ikke bevirker, at kravene til långivers kreditværdighedsvurdering reduceres, idet hensigten med kreditværdighedsvurderingen er at undgå, at der ydes lån til forbrugere, der ikke vil kunne servicere lånet.

Finanstilsynet vurderer, at forhåndsgodkendelse af forbrugere til lån ikke er foreneligt med kreditaftalelovens § 7 c. Bestemmelsen forpligter kreditgiver til at kreditværdighedsvurdere forbrugeren forud for indgåelse af en kreditaftale og en forhåndsgodkendelse kan derfor ikke finde sted, medmindre långiver tager forbehold for ændrede økonomiske forhold hos forbrugeren.

² Forbrugerombudsmanden: Retningslinjer om kortfristede lån indgået som fjernsalgsaftaler, 2017. side 12.

Kreditaftaleloven

Kreditaftaleloven finder anvendelse på kreditaftaler, hvor en kreditgiver yder eller giver til-sagn om at yde kredit til en forbruger. Loven finder ikke anvendelse på kreditaftaler, hvor kreditten skal betales tilbage inden tre måneder, og som kun er forbundet med ubetydelige omkostninger.

Det følger af § 7 c i kreditaftaleloven, at:

”Kreditgiveren skal inden kreditaftalens indgåelse vurdere forbrugerens kreditværdighed på grundlag af fyldestgørende oplysninger, der, hvor det er relevant, indhentes hos forbrugerens og, hvor det er nødvendigt, ved søgning i relevante databaser.

Stk. 2. Hvis kreditgiveren og forbrugerens efter kreditaftalens indgåelse bliver enige om at ændre det samlede kreditbeløb, skal kreditgiveren ajourføre de finansielle oplysninger, som kreditgiveren har om forbrugerens. Før enhver væsentlig forhøjelse af det samlede kreditbeløb skal kreditgiveren atter vurdere forbrugerens kreditværdighed.”³

Kreditgiver er dermed forpligtet til at vurdere, om en forbruger må antages at kunne opfylde en given låneaftale. En kreditværdighedsvurdering adskiller sig fra en vurdering af kreditgiverens tabsrisiko, hvor det vurderes, om kreditgiveren må formodes at komme til at tjene eller tabe penge på at indgå kreditaftalen, mens kreditværdighedsvurderingen skal afdække, om forbrugerens kan betale renter, afdrag og eventuelle gebyrer henset til forbrugerens indkomst, øvrige gæld og udgifter.

Det fremgår ikke udtrykkeligt af bestemmelsen, at en kreditgiver ikke må indgå en kreditaftale, hvis kreditværdighedsvurderingen viser, at forbrugerens ikke vil være i stand til at tilbagebetale de forudsatte ydelser. Det vil dog være i strid med forpligtelsen til at drive virksomhed i overensstemmelse med redelig forretningskik og god praksis for virksomhedsområdet at indgå en låneaftale i denne situation.

§ 7 c blev tilføjet kreditaftaleloven i 2009 som følge af EU's forbrugerkreditdirektiv (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF).

Praksis

Der foreligger kun sparsom dansk praksis omhandlende kreditaftaleloven § 7 c.

Pengeinstitutankenævnet traf i 2017 afgørelse i en sag⁴ vedrørende krav om nedskrivning af billån, hvor låntager gjorde indsigelse om uansvarlig långivning og utilstrækkelig vurdering af kreditværdighed.

³ Bekendtgørelse af lov om kreditaftaler, LBK nr. 1336 af 26/11/2015, § 7 c, stk. 1 og 2. 0

⁴ 227/2017 Krav om nedskrivning af billån. Indsigelse om uansvarlig långivning og utilstrækkelig vurdering af kreditværdighed. <https://fanke.dk/afgoerelser/afgoerelse/?VerdictId=2e23d453-cc42-4908-a571-0edb7a727f98>

Långiver havde forud for lånet modtaget dokumentation for låntagers indtægt samt seneste årsopgørelse. Låntager havde endvidere oplyst, at *"husstandens månedlige beløb til forbrug efter de faste udgifter er betalt" var "kr. 10.000+"*.

Pengeinstitutankenævnet fandt ikke, at klageren (låntager) havde godtgjort omstændigheder omkring stiftelsen af gælden til banken, der kunne medføre, at klageren ikke hæftede for gælden.

EU-Domstolen traf i 2014 en præjudiciel afgørelse⁵, hvor Domstolen tog stilling til fortolkningen af artikel 5 og 8 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/48/EF af 23. april 2008 om forbrugerkreditaftaler og ophævelse af Rådets direktiv 87/102/EØF.

Artikel 8 i direktivet omhandler forpligtelsen til at vurdere forbrugers kreditværdighed.

Af præmis 50 i afgørelsen fremgår: *"Artikel 8, stk. 1, i direktiv 2008/48 skal fortolkes således, at den på den ene side ikke er til hinder for, at efterprøvelsen af forbrugers kreditværdighed alene sker på baggrund af oplysninger, som denne sidstnævnte er fremkommet med, på betingelse af, at disse oplysninger er fyldestgørende, og at simple erklæringer fra forbrugers side er vedlagt dokumentation, og at den på den anden side ikke pålægger kreditgiveren at foretage en systematisk efterprøvelse af rigtigheden af de oplysninger, forbrugeren fremkommer med."*

Forbrugerombudsmanden offentliggjorde efter forhandling med Forbrugerrådet Tænk, Finansrådet, Finans og Leasing, Dansk Kredit Råd, Dansk Erhverv og DI Handel i maj 2017 opdaterede retningslinjer om kortfristede lån indgået som fjernsalgsaftaler. Retningslinjerne gælder for lån, der er indgået via fjernsalg, og hvor løbetiden ikke overstiger tre måneder. Vejledningen præciserer blandt andet *"hvilke krav forbrugerkreditdirektivet og kreditaftaleloven stiller til den kreditvurdering, som der er pligt til at foretage efter kreditaftalelovens § 7 c forud for bevilling af omkostningsbelagte kreditaftaler til forbrugere."*⁶

De pengeinstitutter, der indgik i Finanstilsynets undersøgelse af udvalgte pengeinstitutters kreditværdighedsvurdering, yder typisk forbrugslån med en løbetid, der overstiger tre måneder. Forbrugerombudsmandens retningslinjer finder derfor ikke direkte anvendelse. Retningslinjerne omhandler dog § 7 c i kreditaftaleloven, som også pengeinstitutternes forbrugslån skal overholde. Institutterne kan derfor hente inspiration i retningslinjerne.

Det fremgår af retningslinjerne, at:

"Långiver skal være i besiddelse af tilstrækkelige dokumenterede oplysninger om den enkelte forbrugers økonomiske situation til at kunne vurdere, om forbrugeren må forventes at have frie midler til at kunne tilbagebetale lånet på forfaldstidspunktet og eventuelle delydelser på forfaldstidspunkterne for disse.

Långiver har et skøn med hensyn til, hvad der udgør fyldestgørende oplysninger.

⁵ Dom af 18. december 2014, C-449/13

⁶ Forbrugerombudsmanden: Retningslinjer om kortfristede lån indgået som fjernsalgsaftaler, 2017. Side 4.

Simple, udokumenterede erklæringer fra forbrugeren vil ikke i sig selv udgøre fyldestgørende oplysninger, men långiver har ikke pligt til at foretage en systematisk efterprøvelse af rigtigheden af de oplysninger, forbrugeren kommer med.

Hvis oplysninger om den enkelte forbrugers økonomiske situation kun indgår med en procentmæssig vægt, har långiver ikke foretaget en kreditværdigheds-vurdering i overensstemmelse med kreditaftalelovens § 7 c.

Kreditaftalelovens § 7 c udelukker ikke, at långiver tillige foretager en vurdering af det statistiske segment, som forbrugeren tilhører. Statistiske oplysninger kan dog aldrig udgøre grundlaget for den vurdering af forbrugers økonomiske situation, som långivere efter kreditaftalelovens § 7 c har pligt til at foretage.

[...]

Kravet om, at långiver skal være i besiddelse af tilstrækkelige dokumenterede oplysninger, vil efter Forbrugerombudsmandens opfattelse i hvert fald være opfyldt, hvis långiveren er i besiddelse af

- *forbrugers seneste lønseddel/meddelelse om offentlige udbetalinger eller evt. oplysninger herfra indhentet via eSKAT*
- *tilstrækkelig dokumentation for forbrugers faste løbende udgifter*
- *forbrugers seneste årsopgørelse, og*
- *kreditinformationer fra relevante debitorregistre.”⁷*

Retningslinjerne er udtryk for, hvad der efter Forbrugerombudsmandens opfattelse udgør tilstrækkelige og dokumenterede oplysninger.

Undersøgelsen

Finanstilsynet bad i undersøgelsen seks pengeinstitutter⁸ redegøre for deres praksis i forbindelse med kreditværdighedsvurdering af forbrugere.

De seks pengeinstitutter yder forbrugslån op til 500.000 kr., herunder genstandsbestemte lån, der ofte formidles af en detailforhandler, i forbindelse med at forbrugeren foretager et køb. Pengeinstitutterne er, bortset fra ét institut, overvejende specialiserede i at yde forbrugslån og har ikke nødvendigvis helkundeforhold, hvorfor de ikke nødvendigvis kender de forbrugere, der ansøger om lån. Lån & Spar Bank har efterfølgende oplyst, at banken alene yder forbrugslån til eksisterende helkunder.

Pengeinstitutterne markedsfører blandt andet lånene med løfter om ”hurtigt svar” og ”få penge med det samme”.

⁷ Forbrugerombudsmanden: Retningslinjer om kortfristede lån indgået som fjernsalgsaftaler, 2017. Side 11-12.

⁸ Bank Norwegian, Basisbank, Coop Bank, Ikano Bank, Lån & Spar Bank og Santander Consumer Bank.

Finanstilsynet bad pengeinstitutterne redegøre for, hvordan de foretager en kreditværdighedsvurdering af en forbruger, og hvilke oplysninger de indhenter til brug for kreditværdighedsvurderingen, herunder hvilke oplysninger de indhenter fra forbrugeren selv, og hvilke oplysninger de indhenter fra relevante databaser.

Finanstilsynet bad desuden pengeinstitutterne redegøre for, om de forhåndsgodkender lånetilbud til forbrugere. I det omfang, institutterne gør dette, bad Finanstilsynet institutterne redegøre for, hvordan de foretager kreditværdighedsvurderingen ved disse forhåndsgodkendte lånetilbud.

Endelig bad Finanstilsynet pengeinstitutterne om at sende eventuelle forretningsgange eller andre interne instrukser for gennemførelsen af en kreditværdighedsvurdering.

Efter at have modtaget svar fra pengeinstitutterne stillede Finanstilsynet opfølgende spørgsmål til institutternes redegørelser og bad institutterne bekræfte, at Finanstilsynets forståelse af deres praksis var korrekt. Finanstilsynet bad desuden pengeinstitutterne om at sende tre repræsentative eksempler på en kreditværdighedsvurdering foretaget i forbindelse med en ansøgning om lån.

Hvordan foretager pengeinstitutterne kreditværdighedsvurderingen?

Pengeinstitutterne har i større eller mindre omfang redegjort for, hvordan de konkret foretager en kreditværdighedsvurdering.

Nogle af institutterne har automatiseret processen, mens andre foretager en manuel vurdering af forbrugers kreditværdighed.

I nogle af institutterne sker hele eller dele af kreditværdighedsvurderingen i en scoremodel. Andre får oplyst et rådighedsbeløb af forbrugeren eller beregner selv rådighedsbeløbet og sammenholder det med forbrugers indkomst og gæld.

Oplysninger om løn, gæld og registrering i RKI

Pengeinstitutterne oplyser, at de i forbindelse med langt de fleste lån indhenter oplysninger om forbrugers indkomst og gæld samt om, hvorvidt forbrugeren er registreret i RKI.

Institutterne indhenter kun sjældent dokumentation for indkomst og gæld i form af lønsedler og årsopgørelse direkte fra forbrugeren. I de fleste tilfælde henter institutterne oplysningerne via eSKAT.

Et enkelt institut oplyser, at det i forbindelse med mindre genstandsbestemte lån ikke indhenter dokumentation for forbrugers indkomst. Et andet institut indhenter ikke forbrugers årsopgørelse ved billån, der ydes i en købsituation.

Rådighedsbeløb

Det er langt fra alle de undersøgte pengeinstitutter, der inddrager forbrugerens rådighedsbeløb i kreditværdighedsvurderingen. To af institutterne indhenter eller beregner kun rådighedsbeløbet, når der er tale om lån af en vis størrelse, f.eks. lån på over 75.000 kr. eller 120.000 kr. Hos ét institut kan en låntager med en udbetaling på 20 pct. låne 500.000 kr. til en båd, campingvogn eller trailer, uden at instituttet får kendskab til låntagers rådighedsbeløb.

Tre af de undersøgte pengeinstitutter beder forbrugeren om at oplyse et rådighedsbeløb. De tre øvrige pengeinstitutter beregner selv et rådighedsbeløb, dog overvejende på baggrund af estimerede, og ikke faktiske, udgifter.

Det er ikke i alle tilfælde, at samtlige faktiske, faste udgifter indgår i beregningen af forbrugers rådighedsbeløb. Boks 1 viser et eksempel på de oplysninger, som et af de undersøgte institutter indhenter fra forbrugeren som led i sin kreditværdighedsvurdering.

Boks 1: Eksempel på en kreditværdighedsvurdering

Fra eSKAT, IDQ og KreditStatus indhenter pengeinstituttet oplysninger om:

- Indkomst
- Gæld
- Tinglyst pant.

Fra forbrugeren indhenter pengeinstituttet oplysninger om:

- Civilstand
- Antal hjemmeboende børn
- Boligform
- Husleje
- Evt. medlemskab af a-kasse
- Husstandens samlede gæld (boliggæld, SU-gæld, gæld i bil, båd eller motorcykel, øvrig gæld uden sikkerhed).

På baggrund af ovennævnte oplysninger beregner instituttets budgetmodel, hvor meget forbrugeren vil kunne låne. I budgetmodellen indgår et estimat for andre omkostninger, der bl.a. dækker over transport og forsikringer.

Kilde: Finanstilsynets undersøgelse af udvalgte pengeinstitutters kreditværdighedsvurdering

Som det fremgår af boks 1, indhenter pengeinstituttet ikke oplysninger om udgifter til f.eks. bil/transport, forsikring, tv, internet og telefon fra forbrugeren. I stedet lægger instituttet et estimat for (nogle af) udgifterne til grund for beregningen af, hvor meget forbrugeren vil kunne låne.

Et andet institut anslår forbrugers husleje, forbrugsudgifter, udgifter til bil og øvrige udgifter og beregner på denne baggrund et rådighedsbeløb. I et af de tre repræsentative eksempler

på en kreditværdighedsvurdering, som instituttet har sendt, har ansøgeren en samlever. Institutet lægger i beregningen af rådighedsbeløbet til grund, at forbrugeren og samleveren deler husleje og andre udgifter ligeligt.

Instituttet lægger altså en række antagelser til grund for estimeringen af rådighedsbeløbet, der kan påvirke størrelsen af dette – og dermed kreditværdighedsvurderingen – betragteligt.

Generelt indhenter de undersøgte institutter ikke et budget fra forbrugeren eller dokumentation for forbrugeren faste udgifter. Institutterne lægger derimod uprøvede oplysninger om rådighedsbeløbet eller et estimat for dette, som det enkelte institut har beregnet, til grund for kreditværdighedsvurderingen.

Vurdering af rådighedsbeløbet

I forhold til at vurdere, om forbrugeren rådighedsbeløb er tilstrækkeligt til at kunne servicere lånet, oplyser to af de undersøgte pengeinstitutter, at de vurderer rådighedsbeløbet ud fra et minimumsrådighedsbeløb, som de pågældende institutter fastsætter.

Det ene institut kræver et rådighedsbeløb på 5.500 kr. pr. måned for et par uden børn, 3.000 kr. pr. måned for en single og 1.500 kr. pr. måned pr. barn. Til sammenligning kan det nævnes, at beløbene svarer til de rådighedsbeløb, som Finanstilsynet i *Vejledning til regnskabsindberetning for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl.* anfører som minimumsrådighedsbeløb for kunder med "væsentlige svaghedstegn" (karakteren 2c).

For at et institut skal kunne give karakteren 2a (god bonitet) til en kunde, skal rådighedsbeløbet, ifølge Finanstilsynets vejledning, minimum være 8.500 kr. pr. måned for et par uden børn, 5.000 kr. pr. måned for en single og 2.500 kr. pr. måned pr. barn. I gældssaneringsbekendtgørelsen fastsættes rådighedsbeløbet pr. 1. januar 2019 til 6.420 kr. om måneden for en single. Dette beløb forhøjes med 4.470 kr. pr. måned, hvis den gældssanerede har en ægtefælle. Såfremt den gældssanerede har børn, øges rådighedsbeløbet med 1.760-3.230 kr. pr. måned pr. barn afhængig af barnets alder.⁹

De øvrige fire institutter har ikke redegjort for, hvordan de vurderer, om forbrugeren rådighedsbeløb er tilstrækkeligt til at kunne servicere lånet.

Forhåndsgodkendelse af forbrugere til lån

Ét pengeinstitut oplyser i undersøgelsen, at det forhåndsgodkender eksisterende kunder til lån. Et andet institut oplyser, at det frem til efteråret 2017 forhåndsgodkendte forbrugere til lån, men er ophørt med dette.

Det pengeinstitut, der forhåndsgodkender eksisterende kunder til lån, oplyser i undersøgelsen, at det ikke indhenter ajourførte oplysninger om en given kunde, f.eks. om løn, faste udgifter og samlet gæld, før instituttet sender et forhåndsgodkendt lånetilbud. Institutet gør

⁹ BEK nr. 1363 af 19/12/2008 og BEK nr. 1476 af 07/12/2018

dog, i forbindelse med udsendelse af lånetilbuddet, kunden opmærksom på, at tilbuddet forudsætter, at kundens økonomi ikke har ændret sig væsentligt i forhold til det, kunden tidligere har oplyst.

Konklusion

Finanstilsynets undersøgelse af, hvordan udvalgte pengeinstitutter kreditværdighedsvurderer forbrugere viser, at der er stor forskel på pengeinstitutternes praksis. Det gælder f.eks. i forbindelse med indhentning af dokumentation for oplysninger, indhentning eller beregning af rådighedsbeløb, vurdering af om rådighedsbeløbet er tilstrækkeligt og forhåndsgodkendelse af forbrugere til lån.

Finanstilsynet konkluderer på baggrund af undersøgelsen, at kreditværdighedsvurdering af forbrugere i flere tilfælde ikke umiddelbart er tilstrækkelig i forhold til bestemmelsen i kreditaftaleloven § 7 c om at kreditværdighedsvurderere forbrugere inden indgåelse af en kreditaftale.

Finanstilsynet vurderer, i lighed med Forbrugerombudsmanden, at pengeinstitutterne altid skal indhente fyldestgørende oplysninger og på baggrund af disse oplysninger foretage en vurdering af forbrugers kreditværdighed. Oplysningerne kan efter instituttets skøn indhentes hos forbrugeren og ved søgning i relevante databaser, f.eks. hos kreditoplysningsbureauer.

Instituttet har et skøn med hensyn til, hvad der udgør fyldestgørende oplysninger. Simple udokumenterede erklæringer fra forbrugeren vil ikke i sig selv udgøre fyldestgørende oplysninger, men instituttet har ikke pligt til at foretage en systematisk efterprøvelse af rigtigheden af de oplysninger, forbrugeren kommer med.

Ved instituttets udøvelse af sit skøn har lånebeløbets størrelse, lånets løbetid og lånets omkostninger betydning for, hvad der udgør fyldestgørende oplysninger. Da långiver har pligt til at vurdere, om forbrugeren må forventes at have frie midler til at kunne tilbagebetale lånet i overensstemmelse med låneaftalen, har långiver ved udøvelsen af skønnet pligt til at lægge vægt på størrelsen af ydelserne på lånet. Kravet til, hvad der udgør fyldestgørende oplysninger vil derfor kunne være det samme for lån med forskellige lånebeløb, hvis ydelserne på lånene har samme størrelse.

Kravet om, at pengeinstituttet skal være i besiddelse af tilstrækkelige dokumenterede oplysninger, vil i hvert fald være opfyldt, hvis instituttet er i besiddelse af

- forbrugers seneste lønseddel/meddelelse om offentlige udbetalinger eller evt. oplysninger herfra indhentet via eSKAT
- tilstrækkelig dokumentation for forbrugers faste løbende udgifter
- forbrugers seneste årsopgørelse, og
- kreditinformationer fra relevante debitorregistre.¹⁰

Ved vurderingen af forbrugers kreditværdighed indgår også et passende rådighedsbeløb.

¹⁰ Forbrugerombudsmanden: Retningslinjer om kortfristede lån indgået som fjernsalgsaftaler, 2017. side 12.

Såfremt der er tale om et variabelt forrentet lån, skal der i kreditværdighedsvurderingen indgå overvejelser om forbrugers mulighed for at servicere lånet i tilfælde af en rentestigning.

Kreditaftalelovens § 7 c udelukker ikke, at pengeinstituttet tillige foretager en vurdering af det statistiske segment, som forbrugeren tilhører. Statistiske oplysninger kan dog aldrig udgøre det eneste grundlag for den vurdering af forbrugers økonomiske situation, som långivere efter kreditaftalelovens § 7 c har pligt til at foretage.

Kendskabet til en kunde vil alt andet lige være større for så vidt der er tale om et eksisterende helkundeforhold. I sagens natur kan en kreditværdighedsvurdering dog ikke alene baseres på historiske oplysninger og adfærd, men må tillige inddrage fremtidige forhold.

Selvom det ikke fremgår udtrykkeligt af kreditaftalelovens § 7 c, at en kreditgiver ikke må indgå en kreditaftale, hvis kreditværdighedsvurderingen viser, at forbrugeren ikke vil være i stand til at tilbagebetale de forudsatte ydelser, vil det efter Finanstilsynets opfattelse være i strid med "god skik"-forpligtelsen til at drive virksomhed i overensstemmelse med redelig forretningskik og god praksis for virksomhedsområdet, der følger af § 43 i lov om finansiel virksomhed, at indgå låneaftaler i sådanne situationer.

For så vidt angår lån med ejendomsforbehold, er det Finanstilsynets opfattelse, at ejendomsforbehold primært finder anvendelse ved lån af en vis størrelse, f.eks. lån til køb af bil, båd eller campingvogn. Ved et ejendomsforbehold kan sælger tage den solgte vare tilbage, hvis køber ikke opfylder købsaftalen, ligesom køberen skal præstere en vis udbetaling. Hvis den tilbagetagne vare ikke dækker kreditgivers tilgodehavende, kan denne som udgangspunkt ikke gøre dette krav gældende mod forbrugeren. Da formålet med et ejendomsforbehold er at sikre kreditgivers interesser, er det Finanstilsynets vurdering, at et ejendomsforbehold ikke bevirker, at kravene til långivers kreditværdighedsvurdering reduceres, idet hensigten med kreditværdighedsvurderingen er at undgå, at der ydes lån til forbrugere, der ikke vil kunne servicere lånet.

Finanstilsynet vurderer, at forhåndsgodkendelse af forbrugere til lån ikke er foreneligt med kreditaftalelovens § 7 c. Bestemmelsen forpligter kreditgiver til at kreditværdighedsvurdere forbrugeren forud for indgåelse af en kreditaftale. En forhåndsgodkendelse kan derfor ikke finde sted, medmindre at långiver tager forbehold for ændrede økonomiske forhold hos forbrugeren.

Opfølgning

Det er første gang, Finanstilsynet undersøger, om og hvordan pengeinstitutter foretager en kreditværdighedsvurdering af forbrugere, når de yder forbrugslån. Det er dermed også første gang, Finanstilsynet forholder sig konkret til, hvad den forpligtelse, der følger af kreditaftalelovens § 7 c, indebærer.

Selvom det ikke fremgår udtrykkeligt af kreditaftalelovens § 7 c, at en kreditgiver ikke må indgå en kreditaftale, hvis kreditværdighedsvurderingen viser, at forbrugeren ikke vil være i stand til at tilbagebetale de forudsatte ydelser, vil det efter Finanstilsynets opfattelse være i

strid med "god skik"-forpligtelsen til at drive virksomhed i overensstemmelse med redelig forretningsskik og god praksis for virksomhedsområdet, der følger af § 43 i lov om finansiel virksomhed, at indgå låneaftaler i sådanne situationer.

Finanstilsynet forventer at følge op på denne undersøgelse af udvalgte pengeinstitutters kreditværdighedsvurdering indenfor 12 måneder med henblik på at afdække, om institutterne overholder kreditaftalelovens § 7 c. Opfølgningen vil sigte bredere end mod de seks pengeinstitutter, der indgik i denne undersøgelse.